MEHMED A. AKŠAMIJA, PORTRET AKADEMIKA MUHAMEDA "TUNJE" FILIPOVIĆA, 2021.

Akademik **Muhamed "Tunjo" FILIPOVIĆ** (Banja Luka 1929 – Sarajevo 2020)

Bio je bosanskohercegovački i bošnjački akademik, filozofski pisac, teoretičar, esejist i jedan od značajnijih bosanskih filozofa i ideologa. Studirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu i Zagrebu (1952.), a doktorirao 1960. godine. Od septembra 1952. godine živi i radi u Sarajevu. Radio je kao saradnik u *Narodnoj biblioteci*, kao profesor *Gimnazije* i saradnik *Radničkog univerziteta i Instituta za produktivnost rada*. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu je 1960. godine bio izabran za *docenta* za predmete *Logika, Ontologija i Gnoseologij*a, a predavao je i sve discipline sociologije (*Politička ekonomija, Historija sociloških teorija, Metodologija naučnih istraživanja i Industrijska sociologija*), gdje je i emeritirao 1999. godine. U ANUBIH je izabran 1978. godine kao dopisni, a tri godine kasnije i kao redovni član. U dva perioda bio je potpredsjednik te institucije.

Radio je kao profesor na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, gdje je bio u zvanju *docenta, vanrednog* i *redovnog profesora logike i metodologije sa metodologijom nauka* na Odsjeku za filozofiju. Smatran je za jednog od najuticajnijih akademika u modernoj Bosni i Hercegovini.

Napisao je veliki broj studija, monografija, traktata, eseja, elaborata, referata i ocjena pisanih radova i mnoštvo članaka u časopisima i novinama u zemlji i u inozemstvu, a imao mnogo predavanja i gostovanja na univerzitetima u Evropi i Americi, te ostvario veliki broj radio i tv-serija i emisija. Djela su mu prevođena na danski, norveški, švedski, češki, slovački, talijanski, ruski, kineski i albanski jezik.

Objavio je 26 knjiga, od kojih su neke i prevedene na druge jezike, a autor je i koautor više od 50 monografija iz oblasti logike, historije filozofije, historije kulturnog života Bosne i Hercegovine, estetike i politike. Bio je urednik redakcije *Enciklopedije za Bosnu i Hercegovinu* u periodu od 1975. do kraja 1982. godine. Više od 160 članaka objavljenih u naučnim i stručnim časopisima svjedoče o njegovim naučnim aktivnostima i dostignućima.

Na BOŠNJAČKOJ AKADEMIJI NAUKA I UMJETNOSTI – BANU je 16. 01. 2014. godine Prof. dr Muhamed Filipović promoviran u redovnog člana, a bio je jedan od utemeljitelja i matičara BANU-a 09. 06. 2011. godine, te i drugi pretsjednik BANU-a (2015-2020.). Također, bio je i redovni vrlo utjecajni član AKADEMIJE NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE – ANUBIH.

Bibliografija (izdvojeno)

Lenjin - monografija njegove misli (više izdanja); ***Religija i moral*** (više izdanja); ***Etički osnovi humanizma*** (više izdanja); ***Marksizam i savremena filozofija*** (više izdanja); ***Marksistička filozofija*** (više izdanja); ***Filozofija jezika I i II; Bošnjačka politika*** (Svjetlost, Sarajevo 1996.); ***Bosna i Hercegovina-najvažnije geografske, demografske,historijske, kulturne i političke činjenice*** (Copact-E, Sarajevo 1997.). ***Tunjina nedovršena priča*** - *Banjaluka u kazivanju Muhameda Filipovića* (Emin Krkić 1999.); ***Pokušaj jedne duhovne biografije*** (Aicena, Sarajevo, 1999.); ***Bio sam Alijin diplomata I i II*** (Delta, Bihać 2000.); ***Deset predavanja o ideji Evrope*** (Pravni centar Fond otvoreno društvo BiH, Sarajevo 2000.); ***Jedno dugo, dugo putovanje uz Lim i oko Peštera*** (Svjetlost, Sarajevo 2001.); ***Komunizam i nostalgija*** (Svjetlost, Sarajevo, 2001); ***Pitanje odgovornosti za rat u BiH*** (Svjetlost, Sarajevo 2002.); ***Islam i teror : Islamska načela se protive svakom teroru*** (El-Kalem, Sarajevo, 2002.); ***Metodologija znanosti i znanstvenog rada*** (Svjetlost, Sarajevo, 2004.); ***Tragedija Bosne*** (2002.); ***Povijest i naše mišljenje o njoj; Historija duhovnog života na tlu Bosne i Hercegovine, knjige I, II, III i IV*** (Svjetlost, Sarajevo 2005.); ***Devetnaest etida o Mihailu Bahtinu*** (Svjetlost, Sarajevo 2005.); Bosanski duh lebdi nad Bosnom (Prosperitet 2006.); ***Ko smo mi Bošnjaci*** (Sarajevo 2008.); ***U susret stogodišnjici Merhameta*** (Prosperitet 2011.); ***Fenomen Muftija*** (El-Kelimeh, Novi Pazar 2012.)...

Akademik Muhamed Filipović vidio je dilemu između BOSANSTVA i BOŠNJASTVA kao "**dio jedne veoma duge i složene kampanje revizije historije. Želja je protagonoista te kampanje da nas vrate unazad na vremena kada je bilo problematično da li mi kao BOŠNJACI uopšte postojimo**." On je istakao da je ovo vid "**osporavanja BOŠNJAČKOG IDENTITETA, što je osnovni vid osporavanja Bosne**" te dodao: "**Ako Bosna nema svoj narod koji je imenom, historijom i sadržajem svog identiteta vezan za tu zemlju i državu, onda ona nije supstancijalna historijski. Onda se ona svodi na Srbe i Hrvate kao jedine ISTORIJSKE NACIJE.**"

Akademik Filipović pojašnjava da su svi ljudi na prostoru Bosne u etničkom smislu bili BOŠNJACI "**i to tokom cijele naše povijesti, a posebno u vrijeme državne samostalnosti (srednjovjekovne) Bosne. Zatim smo bili isto u vrijeme Osmanskog carstva, bili smo naime BOŠNJACI, sve dok propaganda iz Srbije i Hrvatske, koja počinje od sredine 19 stoljeća, nije počela unositi srpsku i hrvatsku nacionalnu svijest u naše pravoslavce i katolike.**"

• • •

MUHAMED FILIPOVIĆ, **KO SMO MI BOŠNJACI?**

Ko smo mi Bošnjaci muslimanske vjere i šta mi želimo u našoj domovini Bosni i Hercegovini, u regiji s kojom smo svojim porijeklom i historijom povezani, i u Europi kojoj geopolitički i kulturno pripadamo?

Kad se radi o identitetu naroda i karakteristikama koje ga definiraju, tada se moraju razlikovati dvije vrste fenomena. Postoje oni fenomeni koji čine supstancijalnu osnovui i sardržinu zasebnog postojanja odredenih naroda i njihovih singularnih karakteristika, njihove historijske posebnosti i oni predstavljaju osnovu zasebnog funkcionisanja tih naroda ili određenih posebnih historjskih entiteta u historiji.

Mnogo od onoga što odreduje sadržinu HISTORIJSKOG REALITETA POSTOJANJA određenog naroda ima iste manifestacije kao što ih ima i ono što određuje postojanje drugih naroda. Svi narodi i sve historijske pojave imaju mnogo toga zajedničkog u svom načinu postojanja i sadržini i načinima ostvarenja svoje egzistencije u historiji, zbog čega i mogu da se nazovu dijelovima historije svijeta i čovječanstva, odnosno zbog čega ljudi, ma gdje i ma kako živjeli, pokazuju

neke bitne zajedničke osobine i sačinjavaju onaj entiet što ga nazivamo čovječanstvo, a njihovo bivanje u vremenu nazivamo historijom ljudskog svijeta, odnosno čovječanstva.

Međutim, pored onih zajedničkih crta koje povezuju sve ljude u općoj historiji ljudskog postojanja, postoje i oni fenomeni i izrazi postojanja po kojima se određeni narodi razlikuju od drugih naroda i te razlike čine ono specifično što definira narode postojanja kao njihovu zasebnu historiju – historiju naroda, kultura, civilizacija i područja ekumene.

Opće pravilo definicije, važeće je kod Aristotela, je da se kod definicije bilo kojeg entiteta mora prvo utvrditi ono opće na osnovu čega je moguće utvrditi istovjernosti iz kojih izviru i prema kojima se određuju razlike u posebnim načinima postojanja tih entiteta, a potom odrediti ono što određeni entitet čini posebnim, tj. njegovu specifičnost u odnosu na druge istorodne pojave. Pravilo definicije glasi da se mora prvo utvrditi *Genus proximus*, najbliži rod nekog predmeta definicije, a zatim *Diferentia specifica*, tj. specifična razlika određenog entiteta u odnosu na sve druge entitete istog roda.

Kad se radi o historijskim entitetima, a to su države i narodi, takve razlike su posebno vidljive i mogu se zapažati u slučajevima dodira između naroda, kultura, civilizacijskih modela postojanja, tj. u slučajevima kada se međusobne relacije dvaju ili više naroda intenviziraju i kada se sistemom čuvanja i razvijanja razlika nastoji očuvati određeni specifični identitet od eventualnog njegovog gubljenja, a time se dobiva i mogućnost komparacije njegovih osobina u cilju identifikacije sličnosti i razlika između entiteta koje poredimo. Kad se radi o narodima, to je posebno bitno za one narode koji su manji i koji zbog toga lakše bivaju izloženi agresivnoj i asimilativnoj akciji drugih naroda, koja se ispoljava upravo u tome da im se potiru razlike u pravima, svojstvima ili mogućnostima prema onom ko vrši asimilaciju. Akcija koja dovodi do asimilacije ne mora biti samo politička i vojna, nego može biti i ekonomska, kulturna ili vjerska i duhovna uopće, kao što je to bilo u slučaju Bosne, koja je više vijekova bila izložena visokom stupnju agresije svih vrsta iz okolnih katoličkih i pravoslavnih zemalja, a u novije vrijeme i u formi dovođenja u pitanje cjelokupnog njenog DRŽAVNOPRAVNOG INDIVIDUALITETA i iz nekih europskih zemalja. Naravno, razne vrste agresija su bivale uvijek pravdane postojanjem nekih razlika koje su za onog ko želi opravdati svoju akciju opasne po njega, ili po opći poredak u svijetu ili religiji. U našem slučaju razlog za AGRESIJU NA BOSNU, u ranoj našoj historiji, bilo je postojanje CRKVE BOSANSKE, a potom je takav razlog nađen u postojanju OSMANSKOG CARSTVA unutar kojeg je Bosna bila, ili je takav razlog postala naša težnja za neovisnošću, a mogao je to biti bilo koji drugi razlog koji bi omogućavao da budemo proglašeni za opasnu, jeretičku i nevjerničku zemlju, za one koji narušavaju opće stanje stvari i ugrožavaju tuđe interese, mada to stanje nije nigdje definirano niti su ti opći interesi verificirani i legitimizirani kao opravdani.

Osobito je praksa VJERSKE TOLERANCIJE u Bosni bila čest motiv agresije na nju za one koji su zastupali postrebu vjerske unilateralizacije Europe i Balkana i naše zemlje, mada je akcija protagonista ovakvih zahtijeva, prijetnji i poduhvata bila praćena odbijanjem bosanskih vladara – od bana Kulina (Abjuracija na Bilinom polju je dokaz) do kralja Trvrka (Tvrtkovo pismo papi), da u svojoj zemlji likvidiraju i zabrane rad drugim crkvama osim katoličke, kako su to Rim i okolni katolički vladari zahtijevali. Svi bosanski vladari, do dvojice nestretnika na kraju bosanske neovisnosti, su tvrdili i na razne načine nastojali dokazati, kako u njihovoj banovini-kraljevini nema jeretika, odnosno da su sve vjerske sljedbe u njoj ortodoksne u Kristovoj vjeri.

Dakle, IDENTITET NARODA često se sastoji u razlikama, a ne u sličnostima među onima koji žive zajedno i na istom prostoru i istovjetnost nema nikakvu prednost u značenju i valjanosti pred razlikom među njima. Nije teško utvrditi identitet Francuza u odnosu na identitet Grka ili Bošnjaka. Teško je, međutim utvrditi identitete onih koji mnogo toga u historijskom postojanju dijele i kojima je mnogo toga zajedničko – kao npr. porijeklo, jezik, historija, teritorija koju nastanjuju, način života, ishrana, tradicija i sl. a kod njih je relativno malo toga što ih dijeli – kao što su kod nas to bile samo vjera i, u novije vrijeme, uvezene političke ideje, odnosno državno-pravne veze sa narodima i državama izvan naše zemlje i izvan njene historije, koje sve više poprimaju agresivne težnje i oblike inkorporacije tih naroda u sisteme vlasti i konstituciju drugih zemalja, čineći ih stranicima u njihovoj sopstvenoj zemlji.

U slučajevima kao što je naš, IDENTITET IZLAZI IZ OKVIRA ONOG ŠTO JE RAZLIČITOST I SEDIMENTIRA SE U ONOM ŠTO JE ZAJEDNIČKO, kao npr. prihvatanje normalnosti razlika među ljudima u svim aspektima života, pa i u vjeri, tj. onom što nadilazi razlike i omogućuje im da sukladno egzistiraju kao dio jedne harmonične političke, društvene, duhovne i kulturne cjeline.

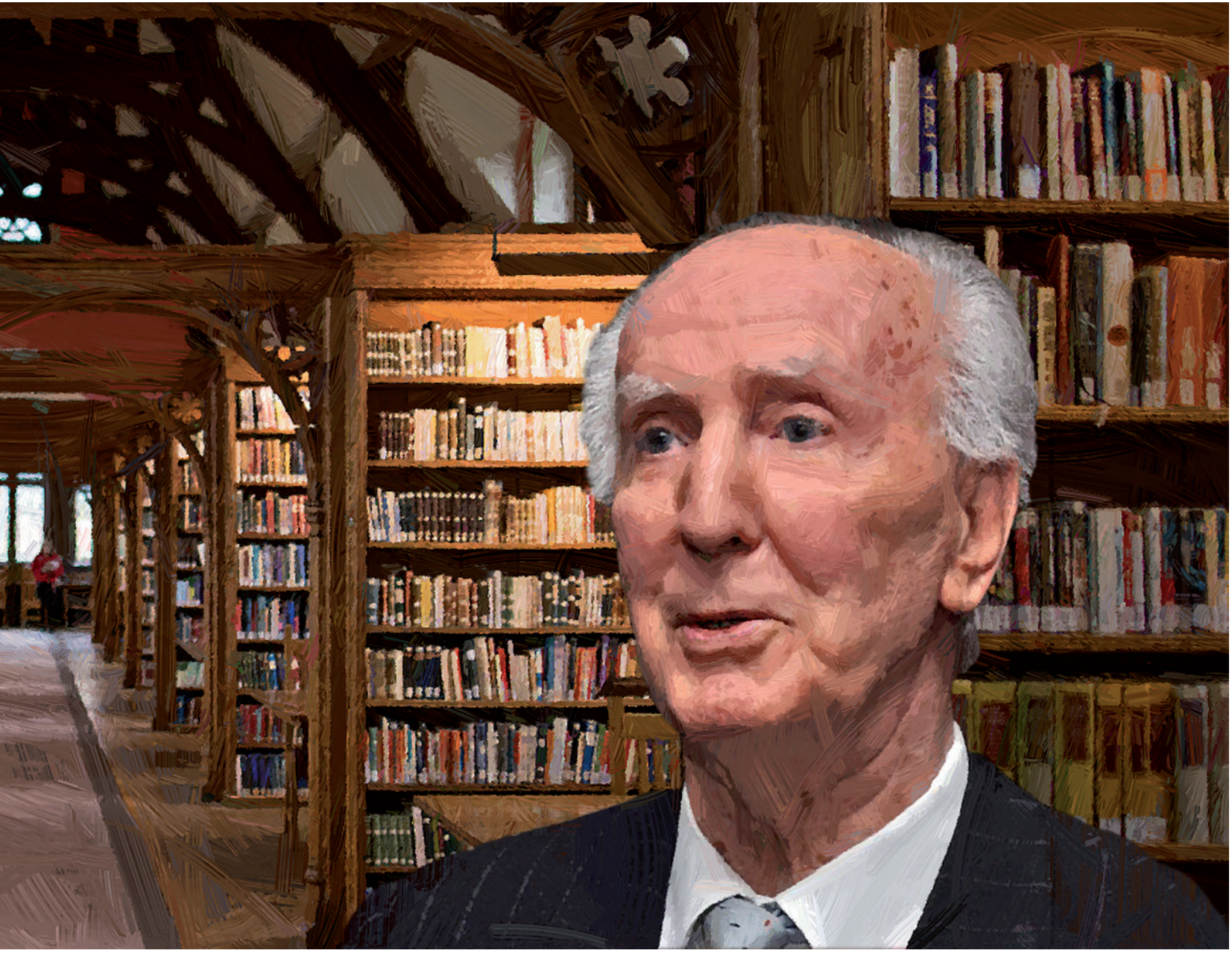
Da bi se moglo precizno odrediti sve što nas spaja i razlikuje i da bi se mogao utvrditi kriterijum identifikacije, potrebno je provesti obimna antropološka, historiografska, kulturno-historijska i duhovno-historijska, statistička, demografska, socio-kulturna, socio-psihološka i histojsko i aktuelno-politička istraživanja tih fenomena. Mnoga takva istraživanja su obavljena. Tako su izvršene studije izoliranih i starijih enklava stanovništva koje pokazuju DA JE MEĐU STANOVNICIMA RAZNIH VJERA POSTOJAO INTENZIVAN SAOBRAĆAJ I RAZMJENA VRIJEDNOSTI SVIH VRSTA (Lepenica, Drežnica, Zijamet i slični lokaliteti). Obavljena su istraživanja FENOMENA MJEŠOVITIH BRAKOVA, zatim i ŽIVOTA LJUDI RAZNIH VJERA U ZAJEDNIČKIM SELIMA (istraživanje bračnog para Lokwood). Isto tako istraživane su KOMUNIKACIJE MEĐU SELIMA NASELJENIM RAZLIČITIM STANOVNICIMA, obim i sadržina njihovih komunikacija u svakodnevnom životu, na pazarima ili u drugim prilikama gdje bivaju povezani (istraživanja Milenka Filipovića i Nedžada Hadžidedića).

Analizirani su zajednički elementi u gradnji kuća, namještaju, ishrani i općim vrijednostima u životu (radovi akademika Muhameda Kadića i dr.).

Takvih istraživanja kod nas, nažalost, ipak nije bilo dovoljno i ona nisu bila dugoročna i sistematična, ili su poduzimana u veoma ograničenom smislu, zbog čega nisu ni mogla dati adekvatne, upotrebljive, pouzdane i komparabilne rezultate. Nije, međutim, teškoća u tome da u zadnjih stotinjak godina nije bilo i da još uvijek nedostaju djela koja se tim problemima izravno bave, nego je ona u tome što su, u najviše slučajeva, pokušaji bavljenja tim pitanjima bili uski i ograničeni, nedostatni i u konceptualnom i u metodološkom smislu i što nisu bili zamišljeni i izvedeni na takav način bi bili u stanju da na dokumentiran i jasan način izlože ono specifično u našem narodnom i historijskom identitetu što taj identitet odvaja od identiteta naroda sa kojim na ovom prostoru zajedno živimo, ne samo u sadržaju negu i u tipu i funkcioniranju istoga u našoj historiji. Najveći broj takvih pokušaja nastoji dokazati da smo mi bošnjaci muslimanske vjere narod istog tipa, istog historijskog porijekla i sadržine identiteta kao što su to naši bosanski Srbi i Hrvati. U velikom obimu činjenica to i jeste slučaj. Međutim, to je slučaj, prije svega, za određene periode naše historije i to kada se sličnosti i razlike posmatraju na razini razvoja i deferencija unutar narodnog identiteta i nekih veoma bitnih, ali nedovoljno diferenciranih karakteristika historijskog identiteta i nas današnjih bošnjaka muslimanske vjere i naših susjeda nekadašnjih bošnjaka katoličke ili pravoslavne vjere, a današnjih nacionalnih srba i hrvata… .

U nekim drugim aspektima i sadržini identiteta, posebno u poglavlju nacionalnog identiteta, koji se u historiji javlja mnogo kasnije i definira se prvenstveno kroz političku identifikaciju i kroz ideju nacionalne države, a koji bi trebao nastajati iz narodnog identiteta, stvari stoje nešto drugačije i tu se historijski identitet bošnjaka muslimana odvaja od zajedničkog nam narodnog identiteta danjašnih nacionalnih srba i hrvata, odnosno, u slučaju Bosnjaka, taj identitet se ne razvija na jednak način i nije istog sadržaja i značenja kao kod onih bošnjana-bošnjaka koji će se tokom XIX vijeka, na temelju svoje posebne vjere, nacionalno identificirati kao srbi ili hrvati. Imitativni karakter društvene nauke i neosnovane generalizacije u shvatanju i tumačenju historijskog razvoja i posebno ujednačavajuća primjena određenih načina historijskog razvoja na sve ljude nekog određenog svijeta, prostora i vremena, dovodi do takvih grešaka u mišljenju kada se isti model i način, isti historijski tip primjenjuje na sve ljude i društva jednog vremena, a ne uviđaju se specifičnosti koje su moguće i koje dovode do različitih rezultata unutar istih globalnih procesa. Vrijeme nije homogena veličina i ne odvija se svugdje na isti način, jednakim tempom i u istim formama se ne izražavaju njegovi učinci. historija ne teče jednako za sve ljude.

MEHMED A. AKŠAMIJA, PORTRET AKADEMIKA MUHAMEDA FILIPOVIĆA, TADAŠNJEG AMBASADORA REPUBLIKE BIH U VELIKOJ BRITANIJI – BIBLIOTEKA PEMBROKE COLLEGE LIBRARY, CAMBRIDGE, OKTOBRA 1995. GODINE.

IDENTITET je historijska vrijednost i fenomen koji izražava historičnost postojanja određenih ljudskih skupina i zbog tog je moguće da se vrijeme unutar paralelnih entiteta odvija drugačije. Stoga svaki autentični historijski entitet živi na historijski način i mijenja se sa promjenama historijskih uvjeta života ljudi. BOŠNJANI, koji su u pogledu svog identiteta ostajali vezani za BOSNU KAO ZEMLJU I KAO DRŽAVU, za ideju te države i težnju da se ona očuva i u čiji historijski razvoj i formiranje zbog toga nije ušao i nije mogao ući neki novi moment, kao što je npr. ideja jedne nove države na njenom prostoru, ili određena duhovna ili materijalna sila spajanja medu BOŠNJACIMA, nego su ostali pod djelovanjem STALNO PRISUTNIH TRADICIONALNIH FAKTORA IDENTIFIKACIJE, ZADRŽAVALI SU SVOJ PRVOBITNI IDENTITET – OSTAJALI SU BOŠNJANI ILI BOŠNJACI U ODNOSU PREMA SVOJOJ ZEMLJI I DRŽAVI… .

Takvi BOŠNJANI, oni KATOLIČKE I PRAVOSLAVNE VJERE, koji nisu za osnovu sopstvene nacionalne identifikacije odabrali sopstvenu zemlju i državu Bosnu, nego su za osnovu uzeli svoju vjersku pripadnost, svojom su idenitifikacijom u nju unijeli jedan strani državno-pravni i politički interes koji je u historiju Bosne unio mnogo toga neizvjesnog. Oni nisu sačuvali svoje prvobitno ime, zajedničko njihovim zemljacima druge vjere, nego su za temelj svoje nacionalne identifikacije odabrali samo VJERU što ih je vezivalo za drugu zemlju (Srbiju ili Hrvatsku) i nju su uzeli kao izvor i temelj svog nacionalnog identiteta, ukoliko naconalni identitet podrazumijeva svagda i ideju sopstvene nacionalne države. Njihova nacionalna država nije više bila BOSNA, nego SRBIJA ili HRVATSKA. Tako su oni, koji su se identificirali sa Srbijom i Hrvatskom kao svojom državom i osnovom nacionalnog identiteta, postali NACIONALNI SRBI I HRVATI, a svoj prvobitni identitet BOŠNJANA su ostavili u historiji kao prevaziđeni oblik identifikacije, kao neupotrebljivi kostim. Tako je nastala ta, u početku mala ali u toku vremena bitna razlika u sadržaju i osnovi naših identiteta, a glavni zadatak kritičke historiografske nauke je da tu razliku objasni i sagleda smisao historijskog bivanja i kretanja i jednih i drugih i posljedice takvih kretanja na opće stanje naše zemlje i države i nas samih kao njenih stanovnika. Glavno pitanje koje se iz takvih okolnosti javlja je pitanje da li su oni momenti, koji su djelovali na dogadanja tokom XIX vijeka, a koji su doveli do NASTANKA NACIONALNIH RAZLIKA UNUTAR ISTOVJETNE HISTORIJSKO-POLITIČKE OSNOVE, snažniji od onih koji djeluju još uvijek, mada može biti da danas djeluju u nešto manjem intenzitetu, a to su osnove ZAJEDNIČKOG JEZIKA, TERITORIJE, DRŽAVE, HISTORIJE I ISKUSTVA HISTORIJSKOG ŽIVOTA. Ako je nedostatak države nekada i mogao biti motiv da se oni koji nisu trpili osmansku ili austrijsku vlast opredijele prema drugim državama istorodnih naroda zajedničke vjere i da se samoidentificiraju preko i posredstvom osjećanja pripadanja drugim državama i njihovim narodima, sada taj momenat ne igra više bitniju historijsku ulogu. Identificiranje Srba ili Hrvata sa državnom idejom Srbije i Hrvatske ništa bitnije ne doprinosi jačanju historijske uloge i smisla djelovanja Srba i Hrvata u

Bosni i Hercegovini, ako to djelovanje nije usmjereno na razaranje same Bosne i Hercegovine i njeno pripajanje, u djelovima ili u cjelini, Srbiji ili Hrvatskoj. Naime, svi takvi pokušaji su do sada propadali i jedini njihov učinak bilo je strašno razaranje i uništavanje ljudskih života, pa bi bilo pravo ludilo još uvijek imati u vidu takvu krajnju konzekvenciju naconalnog srpskog i hrvatskog identificiranja ljudi na tlu Bosne i Hercegovine. Sve svoje interese i ambicije oni mogu zadovoljiti kroz zajedničku državu koje je njihova, a ne tuđa, tj. koju su oni stvarali i njome vladaju, a nisu samo dobro došli ili trpljeni gosti u njoj, kakav je njihov faktički položaj u drugim državama, u kojima su dobro došli dok funkcioniraju u okvirima određenog nacionalno-političkog koncepta, dok ratuju za Miloševićeve ili Tuđmanove interese, a ta dobrodošlica gubi smisao onog časa kada takvi koncepti neće biti više uopće bitni za funkconisanje određenih država i naroda. Valja znati da će parametre njihovog funkcionisanja i djelovanja odredivati širi europski kontekst historijskog djelovanja svakog od europskih naroda, a ne sebični uskonacinalnih interesi i ideje. Vrijeme idolatrije nacionalnih ciljeva i država prolazi i svijet se kao cjelina, a svakako oni njegovi najrazvijeniji dijelovi, sve brže, rapidno približavaju formama odnosa i života koji nadilaze nacionalnu konstituciju i identifikaciju. nacija nije više cilj historije. Taj cilj ostaje u XX vijeku i ko ga nosi u XXI vijek, nosi samo jedan dodatni teret.

Taj odnos historijskih faktora odlučiće i o našoj sudbini i sudbini naše zemlje. Naime, bez obzira na nas koji smo njeni stanovnici, naša je zemlja, pa čak i naša država i sama po sebi geopolitički i historijski fakat prvog reda i ona ima svoje mjesto u određivanju onog što je bitno u našem bivanju u njenim okvirima i na njenom tlu. Dok su se indentiteti na našem prostoru specifično razvijali u pravcu nastajanja razlika u njihovim sadržajima, odnosno moglo bi se bolje i preciznije reći da su se jedni među nama, polazeći od zajednički historijski uvjetovane identifikacijske osnove, svoj identitet razvijali uspostavljanjem razlika prema sopstvenoj narodnoj, jezičkoj, historijskoj i političkoj osnovi našeg ukupnog zajedničkog identiteta, a to je onaj identitet koji je bio definiran u ranoj hitoriji naše zemlje i države, odnosno njenog duhovnokulturnog i političkog identiteta, dotle su drugi, a to su bili današnji bošnjaci muslimanske vjere, ostajali uz onaj prvobitni identitet, prije svega uz ideju da je njihova zemlja, njeno ime i historijski interesi, u čemu su vidjeli bitni element sopstvene definicije i smisao djelovanja u historiji, onaj bitni momenat koji ih identificira i određuje. Oni su ostali u cjelini vezani za svoju zemlju, za zajedničku državu i za socio-kulturni kontekst koji je u toj državi dominirao kroz cijelo vrijeme od njenog nastanka do najnovije historije, u kojoj su, na žalost i zgražanje cijelog svijeta, došli do izraza koncepti nasilne i genocidne destrukcije bosne kao države i negiranja postojanja njenog naroda kao jedinstvenog historijskog, kulturnog i državnog subjekta i to ne samo sada, nego i u cijeloj

njenoj historiji. Ideja čiste nacije i njene teritorije i države je koštala ovaj naš svijet mora krvi i potoke suza. Naravno, ostajanje bošnjaka muslimanske vjere kao prvobitnog zajedničkog nam identiteta nije nikakva njihova zasluga nego rezultat historije i onoga što se unutar nje zbivalo. Oni su samo poslužili historiji da sačuva ono što je bilo bitno u historiji same Bosne.

Upravo zbog tog nedostatka, tj. zbog toga što se nedovoljno pažnje posvećivalo onome što je bilo zajedničko svima nama i nije se uvrđivalao ko se i kada, kako i pod kojim okolnostima i sa kojim historijskim i drugim ciljevima i motivima, pod čijim se sve utjecajima, opravdano ili bezrazložno, odvajao od te osnove, svaki takav pokušaj našeg definiranja, od onih ranih, pa do najnovijih, nastalih nakon 1993. godine, kada je bio skinut svaki embargo, osim onog unutarnjeg organičenja kojeg svaki od nas nosi sa sobom, sa istraživanja problema naših identiteta, kad su se ti identiteti sami od sebe svojim djelovanjem najbolje i najpotpunije razotkrili i definirali, predstavlja promašaj u onom bitnom, tj. nijedan od njih ne doseže ono što je za naš identitet najbitnije i što odreduje njegovu istinu. A historijska istina o našem bošnjačkom identitetu sastoji se u činjenici da mi i nismo razvili svoj specifični nacionalni identitet onakvog tipa kakav je nastao u novovjekovnoj eurposkoj historiji, pogotovo ne onaj zakašnjeli nacionalizam kakav je na Balkanu nastao tokom XIX i početkom XX vijeka i koji se izrazio u stvaranju nacionalnih država sa znatnim agresivnim i genocidnim nabojem, tj. država koje su nastajale na temelju pune političke, pravne i biološke eliminacije svih koji nisu pripadali naciji razvijenoj na principima stroge vjersko-etničke separacije koja želi svoju državu. Nacionalni identiteti nastali na ruševinama i ambicijama rušenja Osmanskog Carstva i njegovih tvorevina na Balkanu ispoljili su se kao marodersko nastojanje da se razvuče i iskoristi ono što će ostati od usnulog, a potom i umrlog lava sa Bosfora. Taj identitet nije obuhvatio i bošnjake muslimanske vjere, mada su se i oni vrlo snažno protivili nastavku osmanske vladavine u svojoj zemlji. Naša integracija u evropske tokove historije, nastala nakon okupacije Bosne od strane Austougarske Monarhije, donoseći promjene u mnogim aspektima naseg života, nije donijela promjene karaktera našeg identiteta, jer sam nosilac europeizacije i emancipacije nije bila nikakva nacionalna država nego jedna multinacionalna državna tvorevina (Austrougarska carevina), zbog čega je naš identitet mogao ostati i dalje narodni, historijsko-kulturni i ostao je takav jer je mogao biti oslonjen na multirateralnu osnovu i praksu našeg predašnjeg života, a nije se odvijao linijom našeg izdvajanja i fiksiranja naših historijskih ciljeva kao zasebnih nacionalnih ciljeva nasuprot drugim nastalim identitetima, kako je to bio slučaj sa katoličkim i pravoslavnim stanovnicima Bosne. U svojoj borbi protov Austrije bošnjaci muslimanske vjere su zahtijevali poštovanje njihovog historijskog, duhovnog, kulturnog i vjerskog identiteta, a ne zamjenu vladavine

JEDNE STRANE DRŽAVE SA VLADOM DRUGE STRANE DRŽAVE, jer su oni i Srbiju i Hrvatsku s pravom smatrali za STRANE DRŽAVE, države u kojima živi srodno stanovništvo, ali koje su kao države po svojoj historijskoj ulozi i osnovi različite od Bosne, i prema tome, strane.

Naš identitet nije se razvio kao POLITIČKO-NACIONALNI IDENTITET koji bi bio definiran našim zasebnim nacionalno-političkim i državnim ciljevima naspram drugih naroda sa kojima živimo. Dok su Srbi i Hrvati, koji su kao nacionalni subjekti nastali i izašli na scenu u Bosni tokom druge polovine XIX vijeka, imali kao glavne ciljeve svoje političke akcije INTEGRACIJU SA SVOJIM NAVODNIM MATIČNIM ZEMLJAMA, sa kojima *nota bene* nisu nikad imali nikakve supstancijalne države ili duhovno-kulturne veze, osim što su bili prisiljeni da brane svoju zemlju od čestih vojnih nasrtaja iz tih zemalja, što je podrazumijevalo destrukciju Bosne i njenog originalnog historijskog načina postojanja, dotle su BOŠNJANI MUSLIMANSKE VJERE ostajali uporno kod ideje ZAJEDNIČKE DRŽAVE BOSNE I ZAJEDNIČKIH SADRŽAJA NAŠEG ŽIVOTA MODELIRANOG KROZ VIJEKOVIMA DUGU PRAKSU ZAJEDNIČKOG ŽIVOTA U NAŠOJ ZEMLJI. Taj zajednički život izgradio je forme međusobnih odnosa u kojima je svako mogao da živi svoj unutarnji identitet, prije svega, običajni i vjerski, ali i onaj kojima su bili povezani kao ljudi koji žive i rade zajedno, jedni s drugima u vezi i saradnji, dijeleći iste opeće civilizacijske i kulturne vrijednosti i okolnosti historijskog života.

SVEČANOM SJEDNICOM BANU, 9.06.2015. GODINE, U POVODU ČETVOROGODIŠNJICE OSNIVANJA BOŠNJAČKE AKADEMIJE NAUKA I UMJETONOSTI, ZVANIČNO JE OTPOČEO SA RADOM NAUČNI CENTAR BANU U NOVOM PAZARU. FOTO: INFORMATIVNA SLUŽBA BANU.